

SECRET

9 Nov 59

TRANSLATION

CONVERSATIONS IN VIENNA DURING THE FESTIVAL

TIME: From 27 July to 4 August 1959, 37½ hours of discussions and conversations including preliminary conversations, in general on various topics, in restaurants and during meals with groups and with individuals.

SOURCE: The principal group was made up of five people with whom Z and A met almost every day. In addition to this group of five, there were individual and group discussions with five other people.

SUBJECTS WHICH WERE TOUCHED UPON AND DISCUSSED

1. The Mood and Outlook of the Soviet Youth. The majority of those with whom we conversed spoke openly, revealed wide interests and were capable of carrying on an intelligent and objective conversation. Their approach to the evaluation of political, social and economic questions, as also to the analysis of the present international situation, is based upon Marxist teachings and leans toward official Communist principles which agree with the Soviet line. In some of the individuals, as for instance Leonid KARPENKO, one could detect an idealistic belief in socialism and its justness. He stated his belief in collective life in general. He believes that the USSR will reach and surpass the United States, although "not sooner than in about 15 or 20 years." Some of the individuals also revealed an enthusiasm in the establishment and building of a new world and belief in the individual.

The Western world to them is of necessity capitalistic and at the same time "reactionary". They do not have a true understanding of the situation as it exists in the West regarding the rights of workers, unions, social services, and so forth. They also fail to understand and are not able to compare the meaning of freedom in the West with the meaning of freedom in the USSR. They are not able to do so because they never had and do not now enjoy freedom in the Western sense. Therefore, for instance, they consider that a more-than-one party system is absolutely chaotic because "the parties are concerned only with their own interests and do not care about the people."

Practically none of them revealed any great interest in the material aspects of life and they tried to sidestep any agitations.

They did not like the agitative-aggressive approach of some of the people who tried to engage them in conversations in Vienna. They criticized among others a woman NIS member who in explaining to them Western freedom overdid things and stated that "Here in the West every individual can do anything he pleases."

Leonid, an agronomist from Vinnitsa, stated that a large percentage of Ukrainian youth personally volunteers for going to the virgin areas. There

SECRET

one copy to SRI Report
9 Nov 59

DECLASSIFIED AND RELEASED BY
CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY
SOURCE METHODS EXEMPTION 3B2B
NAZI WAR CRIMES DISCLOSURE ACT
DATE 2007

SECRET

-2-

were cases where men in the army had asked him to sign them up for transfer to the virgin areas as soon as they would complete their military duty.

2. Ukrainian Patriotism. This patriotism is revealed on a cultural basis and not politically. They take pride in the rapid rebuilding of the Ukraine after the war. They emphasize that this was an achievement of the Ukrainian people. They take pride in the industrial potential of the Ukraine. They emphasize that a greater number of Ukrainians take part in the local administration, in the educational and economic system. They would like us to see these achievements and invited us to come as guests, to see everything personally and to talk with the people. They reveal sincere amazement over how it is possible for one to remain in the West, so long. "Is it really possible to exchange our Ukraine for another world, our beautiful Ukraine?"

Nelya STETSYUK spoke with piety of the University of Kiev, of Professors BILETSKY and BULAKHOVSKY, about her thesis, "The Right Bank Influence of the Ukrainian language on the Russian language in the 19th Century", about the high percentage of students who are studying Ukrainian. She is very happy over the fact that she will be teaching Ukrainian youth their own language and literature.

Mykola KONDRATYUK was very pleased with the gold medal which he won at the Festival. He told me that ten singers from the Ukraine went to Moscow and 80 from other republics for the competitions. Of the 90 individuals, only 11 were sent from Moscow to Vienna. Nine of them were Ukrainian, of which, in addition to himself, Zoya KHRYSYTYCH and Nadiya KUDETS won gold medals.

All those with whom we talked spoke good Ukrainian, although not all of them can write grammatically correct. One could not detect during the conversation or in their actions any inferiority complex.

3. Russification and Attitude Toward the Russians. During the conversations one could feel that the wide-spread, long-lived, one-way propaganda line and indoctrination themes of "One Soviet nation" and "the equality among peoples of the USSR" had their influence. The Ukrainian youth does not see the injustice being done the Ukraine by Moscow and when you bring their attention, for instance, to the facts of the small increase in the population of the Ukraine, the forced resettlement of Ukrainian girls to Kazakstan whom they quarter together with Russian men, the lack of Ukrainian language schools for Ukrainians in the RSFSR when at the same time Russians in the Ukraine enjoy more rights than do the Ukrainians themselves, they feel themselves overtaken and at first try to defend themselves with Soviet slogans and later remain silent or agree with you. I did not find any dislike for or prejudices against the Russians in any of those with whom we talked. They consider that at present there are no Russification politics because, in comparison with the past, there are Ukrainian schools in the Ukraine, the Ukrainian press, books, publications and one is free to use the Ukrainian language any place. They all try to learn the Russian language because it is the language of the Soviet Union and it is difficult to get along without it, but every good Ukrainian also knows the Ukrainian language very well.

SECRET

SECRET

-3-

They interpreted as "democratic" the school law which gives parents the right to choose the school in the Ukraine which the children will attend-- Ukrainian or Russian. Intelligent Ukrainians will take advantage of this law and will send their children to Ukrainian schools and they can refer to this law as their privilege to do so.

They interpret as follows the political aspect of the Ukrainian-Russian relationship: Nations today aspire to become closer and work together. The Ukraine is tied to the USSR (Russia) economically and we are joined in our struggle for a better world. There are many Russians living in the Ukraine with whom we enjoy good relationships.

V. BORYSYUK tried to prove the absence of Russification in the schools with the fact that of 190 intermediate schools in Volynia, there are only five schools where instructions are in the Russian language.

When the Georgian dancers appeared in Vienna, Mykola KANDRATUK said: "Ah, these Georgians are such nice boys. They do not like the Russians very much but they immediately made friends with us and stick with us all the time."

4. Living Conditions. All those with whom we talked stated that materially life in the Ukraine has been improving since 1953 and continues to improve. Wages and old-age pensions have increased considerably. The stores are full of radios and more television sets are seen all the time. There are long waiting lists for air conditioners and there is a long waiting period. Cameras, watches and motorcycles are being purchased at moderate prices. There also are more manufactured items, clothing and shoes, although not all are of a good make. The housing situation is not as drastic as in the past. There is plenty of food in the cities. People in the villages don't live as well (As one of them stated, "Things have improved even for the Kolhospnik. It is true that the Kolhospnik suffered greatly during the war years.") People in the villages do not have enough money and the prices on certain items are higher than in the cities.

5. Changes in the Ukraine since 1953. Those with whom we talked drew our attention specifically to the following changes.

A. The percentage of Ukrainians holding offices in the UkSSR are gradually increasing.

B. Greater independence of Ukrainian industry as a result of less control from Moscow.

C. Greater autonomy in the industrial and economic field, for instance, large industrial objectives today are determined locally, not in Moscow.

SECRET

SECRET

-4-

D. The Ukraine to a certain extent has its own 7-year plan to fulfill and the people follow with interest the statistical records which show how much of the plan has been reached and how much is left to be accomplished. V. BORYSYUK and N. SHEVCHUK talked about the greater participation of the local population in the administration, in the educational system, and also in industry. Several years ago the number of local Ukrainians who took part in the rebuilding of the coal basin in Volynia was very small. Today more and more local Ukrainians are working there as laborers, engineers and various other professions.

A. ANDRASHKO stated that immediately following the war the participation of the local elements in the Carpathian Ukraine were practically nil. Today everything has changed radically. Local Ukrainians work as party secretaries, in the oblast administration and especially in the field of education.

6. Church and Religion. The most frequently expressed opinions in this category were as follows:

A. There is freedom of religion in the USSR. If anybody wants to go to church, no one will forbid him to do so.

B. There is no drastic form of religious propaganda. The anti-religious activities are of an educational nature and stem in general from Marxist theory.

C. Only the older generation is interested, and attends church. The attitude of the youth toward the church is not so hostile as it is indifferent and they are convinced that the church will die along with the older generation.

D. None of those with whom we talked were prepared to discuss principles of a philosophical character on the subject of the existence of God, creation of the world and so forth. Their criticism is aimed against the church as an institution and against the human weaknesses of the clergy and discords which we frequently find between preaching and practice. KOTENKO and ANDRASHKO brought up examples of poor conduct on the part of priests. None of those with whom we talked were fanatically anti-religious.

During the discussion Z brought up two questions:

A. The intent of Communism to become a special type of pseudo-religion.

B. The Communist system is made up of individuals who conduct themselves far worse than the so-called terrible priests.

7. The Question of War and Attitude Toward War. In discussions on this subject the following comments were expressed:

SECRET

SECRET

-5-

A. The USSR and the USA possess an equal amount of military strength and they are convinced that there will not be a war in the very near future.

B. Many people in the Ukraine are convinced that the USSR today fights against the West by other means and that war is not necessary.

C. Some of those with whom we talked stated that the maintenance and building of military strength in the USSR continues on the basis of quality rather than quantity.

D. None of them believe that the USSR will start a war first.

E. The horrors of the last war are still so fresh in the minds of the people that the mere mention of the word brings fear.

L. KARPENKO stated that in the event of war he personally and many others like himself would without any hesitation take up arms in defense of the USSR.

8. Attitude Toward N.S. Khrushchev. The attitude of the people toward him is largely positive. The people respect him first of all because:

A. Living conditions have improved during his tenure.

B. He is a realist and not dogmatic.

C. He gets results because he places concrete aims and objectives before the people and not empty dogmas. The people give him most credit for the construction of living quarters.

D. He knows how to charm the people with promises of a new and better life, encouraging all to join together in the struggle for a better life.

E. The people talk about him as "~~an~~exhaustive^{ly}", and lively. They say he interests himself with everything and goes every place. He is aware of the peoples' problems and their troubles. "You honestly wonder when he sleeps and eats."

F. The people tell many anecdotes about him. He is mostly referred to as the "Kukuruznyk."

G. There is little mention made and little known about his past.

9. Attitude Toward the Ukrainian Emigration. The attitude toward and opinion of the emigration of those with whom we talked was negative but not hostile. They expressed the following opinion about the emigration.

A. Most of the emigration is detached from the Ukraine and her present problems. They do not know what is happening in the Ukraine and they do not follow the changes which are taking place there.

SECRET

SECRET

-6-

B. Many of the emigres live in the past and judge the present by the past.

C. Many of the emigres are Ukrainians no longer. They have accepted a foreign culture and habits, and have been assimilated into another, not Ukrainian world.

They complained of the false propaganda of the emigre press.

V. KOTENKO insisted that in November 1956 there were no demonstrations or unrest in Kiev about which the emigre press wrote.

Andrij ANDRASHKO said that there were no uprisings in the Carpatho-Ukraine this spring in connection with the 20th anniversary of the establishment of the Carpatho-Ukraine which he referred to as "Voloshynska."

In conversations on the subject of the emigres they were mostly interested in the activities of the emigration along the lines of the emigre press, educational publication activities and activities of the political parties. None of them accused the emigration of foreign intrigue, foreign service or treason toward the Ukrainian nation.

In reply to their arguments Z and A tried to:

A. Explain that the Ukrainian emigration is not like what the Soviet press presents it.

B. Convince them that among the emigres there are good Ukrainians and sincere patriots who want to help the Ukrainian people.

C. Make them understand that Ukrainian patriots in the emigration and Ukrainian patriots in the homeland should, to the extent possible, work together for the good of the Ukrainian cause. Z stated that he was able to a large extent to convince those with whom he talked.

10. UPA, Underground, Amnesty, Attitude of the People. They all know about the existence of the underground during and following the war. Those from the Eastern Ukraine were less informed and knew about the underground only in general terms. They know that the UPA also fought against the Germans. They have various names for the underground movement following the war: "Samostiynyky", "OUN Movement", "Bandera Movement", "Independent Movement".

L. KARPENKO stated that all of those who came from the Western oblasts to the Donbas were called "Banderovtzi" and that they were looked upon with suspicion. This is not true now. The militia had to protect some of the former underground members who returned from the prisons to their home areas. Some of them were even killed. Others are living and working in their home areas.

SECRET

SECRET

-7-

Natalka SHEVCHUK mentioned that she was 17 years of age in 1941 and that she saw everything which was happening during the time when the underground was active.

A legend has remained regarding the UPA and it will take at least 30 years before everything will be forgotten. Today there still are vivid memories about the UPA.

A ANDRASHKO told about certain cases of "pardons" granted to nationalists just as pardons were granted at one time to Communists in the Carpatho-Ukraine. Those pardoned live in their home areas and are working. The young people consider the activities of the Ukrainian underground as "one of the historical events during the days of Stalin. They feel that these times have passed and they think, or maybe actually believe, that the days of Stalin will never return."

11. The UkSSR as a Ukrainian Nation. In reply to our question as to whether the UkSSR was truly a Ukrainian nation, those with whom we talked tried to convince us that it was. They used the following arguments: That the USSR is a federated nation and they can see nothing wrong with the fact that the central government concerns itself with certain matters leaving others to the jurisdiction of the republics.

In lengthy conversations on this subject the argumentations of Z appeared to have results specifically in such counter-arguments:

A. The Ukrainian government does not have full power and does not give sufficient consideration to the development of Ukrainian culture.

B. Cultural ties with the West are very poor. There is almost no publicity about the Ukraine in foreign languages.

C. Ties with Western educators, students and artists are made through Moscow and not through Kiev.

D. There is a lack of diplomatic representation, although in accordance with the constitution of the USSR such representation should exist.

E. There are no Ukrainian information bureaus in the countries where large segments of Ukrainian emigres live.

CONCLUSIONS AND EVALUATIONS (BY Z)

1. We should take advantage of every possibility and every opportunity for contacts, for the exchange of ideas and information, the study of the mentality and outlook of the Soviet youth and also the collection of facts and materials regarding life in the USSR.

SECRET

SECRET

-8-

2. Strengthen to a maximum degree the format, content and effectiveness of our information and particularly the publications which are mailed into the Ukraine. The young Soviet individual is able to think critically and therefore our information and propaganda must be serious. We must guard against drastic statements, exaggerations, misrepresentations, inaccuracies and, in general, the black is white method.

3. Point out in special articles the weaknesses, defects and errors in the Communist system. It is necessary to write solid, critical-analytical articles for the young Communists and Marxists which would present to them all the weaknesses of Communism including an analysis of Marxism and the pitfalls which exist among theory and practice. Publish material for patriotic Ukrainian youth which would give documentary evidence of Russian centralization.

ADDITION

All those with whom we talked read with obvious interest the 19 May, No. 10/215 issue of SUCHASNA UKRAINA and the April issue of UKRAINSKA LITERATURNHA HAZETA. They were pleasantly surprised with the information carried in the publications regarding present happenings in the Ukraine and the USSR and the attention given by the publications to the Soviet problem. They also like the seriousness and style of the newspapers.

Volodymyr Mykhailovich KOTENKO (DUBOVENKO) (Based on Conversations with Z)

General Characteristics. V.M.K. (D) seems direct and sincere in his conduct, intelligent, quiet and moderate in his views. He is anxious to become engaged in conversations and has a great desire for news. During conversations, when he is alone, he expresses his opinions freely and very openly, although he requests "Don't print it anywhere." He is interested in the Ukrainian problem. His Ukrainian patriotism is sincere and deep but not complete and not always consistent. He is able to think for himself and accepts well-argued ideas.

Conversations. Z became acquainted with V.M.K. on 20 July and had four contacts with him at which time others were present and two when KOTENKO was alone, one of which was the last meeting and which lasted for four hours.

Subjects of the Conversations. Z brought up the following during conversations.

A. History of Ukrainian-Russian relations. Background of Russian centralization.

B. The beginning of the UkSSR. Lenin and Stalin in national politics.

C. National Communism, the NEP and Ukrainians-SHUMSKY, SKRYPNYK, KHVYL'OVEY, famine in the Ukraine, purges, struggle of the UPA, forced resettlement, the millions of sacrifices in the building of socialism, criticism of Stalin and Khrushchev and so forth.

SECRET

SECRET

-9-

V.M.K.'s Reactions.

A. He did not deny centralized-chauvinist tendencies of the Russians toward other nations.

B. SHUMSKY, SKRYPNYK and KHVYL'OVEY in the Ukraine are considered as nationalists who wanted to eliminate the political influence of Moscow in the Ukraine and force the Russians out of the Ukraine.

C. He doesn't try to defend all the crimes of Communism. He agreed that everything Z said was true but said that people make mistakes, especially in the early stages of building a system such as Communism.

D. Regarding Ukrainian patriotism he considered that the enemy of the Ukrainian people today is their indifference. There are many Ukrainians to whom "it doesn't matter" what language they or their children speak. Others, even true patriots, limit their patriotism to demands for the use of the Ukrainian language. He cited a well-known example in Kiev where a certain Ukrainian writer stirred up a fuss in the main post office when the postal employees refused to accept a telegram he had written in the Ukrainian language.

E. He confided that during the days of Stalin there was much dissatisfaction among the people. "I personally and my closest colleagues are deeply convinced that if the United States had attacked the USSR during the days of Stalin the UBSR would have collapsed within a few days.

F. Life now has improved for the people and they have hopes for even a better life. More and more people believe that the past will not return. The arbitrariness of the party, and specifically of the police, has ceased. He told about a schoolmate who is now employed as a raion prosecutor. He has a great amount of work because "in order to accuse an individual it is necessary to gather material evidences, to hear witnesses and so forth."

G. He drew attention to the fact that the youth knew very little about the liberation struggle during 1917-1920 or about the leadership of the liberation movement. However, the elders speak of Professor M. HRUSHEVSKY with great respect.

H. He stated that the people did not believe the official Moscow propaganda regarding the Hungarian Revolution. Moscow's intervention surprised the people in the Ukraine.

I. V.M.K. was not well informed regarding the Ukrainian emigration and he asked many questions on this subject. He got a copy of Djilas' book and wanted to take it back with him. In parting he said that he found much in common during our meeting and that he has a better opinion of the emigration than he had before. He insisted that Z visit Kiev.

SECRET

SECRET

Translation

ATTACHMENT 1

List of those with whom Z and A met and Talked

1. Volodymyr Mykhailo KOTENKO (DUBOVENKO): Former secondary school teacher. Presently a journalist in Kiev.
2. Leonid KARPENKO : Miner from Luhansk. ca. 26-26 years old.
3. Vasile BORYSYUK : Salesman in a bookshop in Lutsk
4. Andriy ANDRASHKO : Secondary school teacher (language and literature) in the Carpatho-Ukraine. Age: ca. 30
5. Leonid LNU : Agronomist from Vinnitsa

List of those who were present during some of conversations held with the above-listed

1. Nelya STETSYUK : Completed philosophy studies in Kiev and will teach at the University of Kiev.
2. Natalka SHEVCHUK : Works in a polyclinic in Lutsk. Age ca. 38. Did not complete medical studies. Is a Party member - "It is necessary for me to belong to the Communist Party". She wears a Blessed Mother medal on her chest. She is talkative and shrewd. She must have been in Tarnopol (Podolya) because she seemed to be acquainted with some of the names of underground members.
3. Mykola KONDRATYUK : Soloist with Kiev Opera. We talked with him previously in Brussels.
4. Volodya LNU : Statistician in Drohobitch Oblast. Age: ca. 21-22
5. Oleksandr LNU : Teacher of Ukrainian language in Zaporozh. Age: ca. 26-28.

Note: They all stated that they came as tourists and had their trip paid for. They were asked in advance whether they would like to go to the Festival. They completed appropriate forms. They all (it seems) came through Kiev although not all at the same time. They traveled by train to the border of the USSR and had a 12 hour stop-over in Budapest.

SECRET

Інформація.

Розмови у Відні в часті Фестивалю /переведені З.а частинно тавож А./

час: від 27.7. до 4.8.59.

На розмови і дискусії присвячено 37 і пів годин. В тому включені вступні розмови, загальні на різні теми, в ресторанах і при вечері, збірні і індивідуальні по запланованій тематиці.

джерело: Основним гуртом співрозмовців було п'ять людей із якими З. і А. зустрічалися майже кожного дня./гл.зал.ч.1./ . Крім тої 5-ки, індивідуальні і збірні розмови були ще з 5-ти особами /гл.зал.ч.2.

Порушені і обговорені основні теми.

1. настрої молоді і її світогляд:

Більшість співрозмовців висловлювалися і поводитися вільно; виявляли широкі зацікавлення і виявилися здібними вести культурну і відносно об'єктивну розмову.

Їхній підхід до оцінки політичних, соціальних і економічних питань як і до аналізу сучасної міжнародної ситуації є побудований на марксистському вченні, опирається на офіційних комуністичних заповненнях згідних з советською лінією. В деякого з них, як на прм: в Леоніда Карпенка, відчувалося ідеалістичну віру в соціалізм і його правильність. Він висловив віру в колективне життя взагалі, він вірить що СССР дожене й пережене США хоча "не швидше я за 15-20 років". В деяких співрозмовців можна було також відчутти ентузіазм творенні й будові нового світу й віру в людину.

Західний світ для них обов'язково капіталістичний і тим самим "реакційний". Не мають правильного уявлення про фактичний стан на заході: про права робітника, юнії, соціальні послуги, тощо. Також не вміють і не можуть порівнювати поняття свободи в західному розумінні зі свободою в СССР. Не вміють тому, бо вони не мали й не мають свободи в західному розумінні. Тому для прм: вони вважають, що більшпартійна система, це необхідно хаос, бо "партті дбають тільки за себе а не за народ".

Майже ніхто із них не виявив більшого зацікавлення матеріальними аспектами життя як також уникали в розмовах фразеології й штучної агітації.

Не подобався їм агітаційно-агресивний підхід деякого що старався нав'язати з ними розмови. Дуже погано м.ін. висловилися про одну жінку з НТС яка викладаючи їм про західну свободу, перестаралася й подала, що "тут на заход кожна людина може робити що тільки захоче".

Леонід, агроном із Вінниці, стверджує що певне число молодих українців голоситься на цілинні землі добровільно а не тільки за пляном. Були випадки де хлопці з армії просили його, щоб записав їх на цілинні землі як тільки закінчать військову службу.

всьогозна і без неї важко обійтись, але ксжний добрий українськ знає теж д
можна вживати укр. мову. Російську мову стараться всі вивчати бо це мова
ні до минулого, всіма в Україні є укр. школи, преса, книжкові видання і всіма
ли. Вони вважають що немає необхідності вивчати російську мову, бо в подальш
вспиромовити не були задоволені, але старались і їх перекладали виправляв
режени до росії. Єдино із некупльської поведінки деяких апаратчиків-росі
в кожного зі спіррозмовців не ствердили ми якоїсь ненависті чи утє-

ку проле боронились советськими штамими а описували мовчати або покладе.
ті мають більші права чим самі українці - вона чується заскочена і на поче
на бран шкль з укр. мовою для укр-них дітей в РФСР в час коли росіяни в укр
на виступав в Казахстан яких примішувать там із хлопцями росіянами, ~~росі~~
коли ті звернули увагу на прим. на уже слабій прирост населення України,
мас. ~~Українська~~ Молодецька не дає чує уполітження України Московою і
народ" і "рівність між народами СССР", доволі ~~опорозонна~~ / ~~пропорційна~~ і інюктринна
в розмовах вивчалось що поширюваня тез "про єдиний советський

3. Дифікація і настанлення до росії

но. Не вивчалось в розмовах ~~жмжжжж~~ чи поведінці комплексу меншвартості.
Всі спіррозмовці говорили добром укр. мовою, хоча не всі пишуть грамоті
літали ще золоті медали Зоя Христиня і Натія Купец.
до "Гіна вислано зі всіх тілкі 11 а в тому 9 українців з яких поза ним
при чом з усіх інших републік прийшло в Москву на курсі ще 80. З Москви
валі. При тому оповідає що з України в Москву виїхало 10 співачок і співачок
Микола Кондратюк тішиться своєю золотою медалю що її злову на фєст
ділилу мову і літературу.

вивчалось українськознавчі дисципліни. Вона тішиться що буде вчили укр. мову
російську на Црвообережжі в 19 столітті", про високе якщо ослушентів які
рів: Вілєнького і Влєховського, про свою іншійну працю / "Віпни укр. мови на
Нєв Стєпак оповідає з підєзмом про кнїтєвський університет, про профе
справі і замінили нашу Україну на іншій край?", "наш хороши кнїв" ...
з ~~мррр~~ ~~дівчатами~~ ~~дівчатами~~ як можна перебувати так довго закордоном, "чи ж можна
пі дослідження і запрошують ~~жжжжжжжж~~ приїхати влєсті, все оглянути, поговорити
на в адміністратії, шкільництві, економічному житті. Хотіли б, щоб ми бачили
трійним потенціалом України. Підчеркують збільшену частку місцевого населє
и в воєнного змищення. Підчеркують що це дослідження укр. народу. Торляється іні
характеру а не політичного. Вони вивають гордість з відлучови України пі
виза проло патріотизму в основі квітльїрницького і чуттєво

2. Український патріотизм.

-же добре рідну мову.

Щодо нового шкільного закону який дає право батькам вирішувати до якої школи в Україні мають ходити їх діти укр-ної чи російської -співрозмовці інтепретували як закон "демократичний", бо "не можна примушувати батьків послати їхніх дітей до шкіл, які їм не підходять". Свідомі українці скористають із тою законом і будуть посилати своїх дітей до укр.шкіл при чому можуть поликатися на даний закон як їхнє право.

Політичний аспект укр-рос.стосунків співрозмовці інтепретували наступно Народи стремлять сьогодні до зближення і співпраці. Україна зв'язана з ССРСР /Росією/ економічно й ми боремося спільними силами за кращий світ. В Україні живе багато росіян з якими є взаїмні добрі відносини.

В.Борисюк старався доказувати брак русифікації шкіл тим, що прим.на Волині на 190 середніх шкіл тільки 5 є школами з рос.викладовою мовою.

Микола Кондратюк в часі виступу грузинських танцюристів сказав: "ох, хороші вони хлопці, ці грузини. Росіян не дуже то вони долюблюють але з нами в разі подружили і шлий час нас держаться".

4. побутові й життєві умовини.

Всі співрозмовці однюдушно стверджували що в матеріальному розумінні життя в Україні значно покращало від 1953 року й далі кращає. Ітак: заробітна платня і старечі пенсії значно зросли, крамниці є заповнені радіоприймачами. Телевізорів п'являється щораз більше. На холодильники є довгі листи і треба на них вдаті. Фотоапарати, годинники й мотоцикли купує населення по "уміркованих цінах". Мануфактури, одягу і взуття є та кож вже більше хоча не все є доброї якості.

-мешканева криза не є вже так драстична як в минулому. В містах подостатком харчів.

- на селах населення живе гірше /як висловився один із спірозмовців "навіть колгоспникові покращало"/ бо "не правда що колгоспник в повоєнних роках дуж бідував"./ На селах немає відповідної скільвості грошей і ціни на деякі речі є вищі як в містах.

5. зміни в Україні від 53 року.

Співрозмовці звертали зокрема увагу на наступні зміни:

- відсоток укр-ців на найвищих становищах в УРСР постійно збільшується,
- більше унезалеження укр.індустрії через меншу контролю з Москви,
- збільшення автономії в господарській та індустріяльній ділянках. Для прим будову великих індустріяльних об'єктів вирішується сьогодні не в Москві а передусім на місці,

7-ми ліній.

- Україна має частинно свій власний план до виконання і населення спільно з інтересом за статистичними таблицями які показують скільки плану вже виконано а скільки ще залишається до виконання,

В. Борисюк і Н. Шевчук підчеркують збільшену частку місцевих кадрів в адміністративній, виробничій як також в індустрії. Церей кількама роками частку місцевого населення в розв'язанні волинського вугільного басейну була зовсім мала. Сьогодні працює там морав більше місцевих українців: робітників, різного роду фахівців, інженерів.

А. Андрашко стверджує, що частка місцевого елементу в житті Карпатської України майже ніяка безпосередньо по війні. Сьогодні все змінилось радикально: місцеві українці працюють сьогодні сьогодні секретарями партії, в обласній адміністрації і в окремих підприємствах.

6. Церква і релігія.

Найчастіше висловлювані погляди в цих питаннях наступні:

- в ССР панує відносна свобода релігії. Якщо хтось хоче ходити до церкви, то ніхто йому цього не забороняє, антирелігійної пропаганди в релігійній формі нема. Антирелігійні виступи мають рідше характер "науковий" і випливають з основних теорій марксизму, церквою цікавиться і до неї ходять тільки старше покоління. Молодь настільки до церкви не так вороже як байдуже та індиферентно і в неї не переконана, що церква завжди разом із старшим поколінням, всі ці співрозмовці не були підготовлені на дискусію про релігійно-філософського характеру на тему гонівання Бога, створення світу і т. д. їх крилицям спрямований проти церкви як інституту і проти людських свобод і священиків та розходжень які часто зустрічаємо між словами і діями.

Котенко і Андрашко наводили приклади згоді повелінки священиків. В нікого з співрозмовців не було антирелігійного фанатизму.

В дискусії з. порушив два питання а саме, а/намагання комунізму стати також своєрідною псевдорелігією і б/ в комуністичній системі є повно люди, що поводяться дуже легко і дуже від з. в. політичних священиків.

7. Питання війни і настання до неї.

З розмов на цю тему співрозмовці висловили наступні думки:

- подання цієї самої збороті захопом і захопом /СССР і США/ втворює рівновагу сил і є переконання що війни так скоро не буде,
- багато людей в Україні є переконані що ССР ~~вже~~ в сьогоднішніх обставинах з антихристом проти захому зовсім іншими методами і що війна неопоріона

- один із співрозмовців стверджували, що вдержання і розбудова збройних сил СРСР йде сьогодні перш за все по лінії якості а не кількості,
- ніхто з них не вірить що СРСР ~~визнає~~ розпочне війну першій,
- страхіття останньої війни такі ще свіжі в народі, що саме слово війна нагадує на людей страх,

Л.Карпенко ствердив що у випадку вибуху війни він особисто і багато подібних йому взяли б без вагання зброю в руки для оборони СРСР.

8. наставлення до Н.С.Хрущова.

наставлення народу до Хрущова в більшості позитивне. Народ його респектує перш за все тому що:

- за нього покращало життя,
- він реаліст а не догматик,
- він має успіхи бо ставить перед народом не сухі догми а конкретні цілі й завдання. Найбільший кредит дає йому народ зараз за житлобудівництво,
- він вміє захопити народ візією нового і кращого майбутнього, заохочує всіх будувати спільними силами краще життя,
- говорять про нього в народі як "неутомного", рухливого, що всім цікавиться, всюди буває, знає проблеми і турботи народу. "прямо дивуєшся коли він спить і їсть".
- в народі ходять про нього різні анекдоти, найбільше називають його "кукурудзником".
- Про минуле Хрущова говорять і знають мало.

9. наставлення до укр.еміграції.

погляд співрозмовців на еміграцію і їх оцінка еміграції є негативна але не ворожа. В розмовах дали таку оцінку еміграції:

- більшість еміграції є відірвана від України і сучасної проблематики. Вони не знають що діється в Україні і не слідкують за змінами які там постійно відбуваються,
- багато емігрантів живуть виключно минулим і на підставі того минулого оцінюють сучасне,
- чимало емігрантів не є вже українцями, в них чуже громадянство, вони перейняли чужу культуру і звичаї, вони вросли в інший, не український, світ.

Співрозмовці нарікали на невірну пропаганду еміграційної преси.

В.Котенко запевняв що в листопаді 56 року не було в Києві ніяких демонстрацій чи заворушень про які писала еміграційна преса,

Андрій Андрашко сказав що на Закарпатті не було цієї весни жодних завору-

і часом молоді люди чи може й відрізь, що часи Сталіна вже не повернуться.
історичників екстремізму боротьби в часі сталінізму. "Ті часи вже проминули
Боротьба укр. підпільняків для генеральної молоді українців це "один із
са були в комуніст. Вони жили в різних сторонах і працюють.

А. Андрійко розповів про численні випадки "помилювання" так напівна-
лістів як і комуністів на конференції які відбулися тому що розчаруван-
булется. Сьогодні в народі ще свіжа пам'ять про УПА.
- про УПА осталося тільки і забере принаймні 30 років заки все за-
ле шалося в часі підпільня.

Наталя Шевчук заявила що в 41 році її було 17 років і вона все ба-
живує і працює в різних сторонах.
Муслима охороняли місцеві міліції і місцеві козаки. Інші
ївких членів підпільня що повернулися із заслання в різні сторони
то немає.

називали колись "бандароцями" і дивилися на них з підозрінням. Тепер вже це
І. Карпенко подіє що всіх тих які приїжджали із зах. областей в "носе
"самостійники", "олівцевський рух", "рух Бандери", "самостійницький рух".
кож і проти німців. Підпільний рух повсюдно часу називають це різному:
і знають тільки про підпільня в загальних зарисках. Знають, що УПА боролася із
знають всі. Спробуємо зі східних областей України поінформовані менше
Про існування підпільня ~~якихххххх~~ в часі війни і во її закінченні

10. УПА, підпільня, амнестія, настання в народі.

своїх спробою.
справи. З. стверджує, що великий мірй йому вдалося ~~виконати~~ перекопати
повинні в мірй можливості співпрацювати між собою в користь загально україн-
- дати їм зрозуміти що українці не емігранти і укр. патріоти в боротьбі
чуть помігати укр. народові,
- перекопати їх, що між емігрантами є добрі українці і мірй патріоти які хо-
- укр. емігранти не є такими якими представляє їх советська пропаганда,
У відповідь на їхні арґументи З. і А. старалися висвітлити що:

народу.
з них не кидав заклик про чужу агентуру, вислужництво чи зраду українських
цілі по лінії преси, накузово-видавничої діяльності й політичних партій. Ніхт.
В розмовах на тему еміграції їх найбільше цікавила діяльність емігр-
шинською".
шень з приводу 20-тя проголошення Карпатської України яку він назвав "Вол-

На питання чи УРСР є справді укр. державою, співрозмовці старалися переконали що так. Вони аргументували це тим, що СРСР є федеральною державою і вони нічого злого в тому що центральний уряд займається деякими справами залишаючи інші в юрисдикції республік.

В довших розмовах на цю тему аргументація З. показалася успішною зокрема в таких контрааргументах: а/ укр. уряд не має повних прав і змоги до про розвитку укр. культури, б/ купувати зв'язки з законодавом уже слабі, майже немає зовсім публікацій в чужих мовах про Україну, в/ зв'язок із закордонними вченими, студентами, мистцями йде через Москву а не Київ, г/ брая дипломатичні представництва хоча згідно з Конституцією УРСР такі представництва повинні існувати, г/ немає інформаційних укр. орг. нар навіть в країнах де є численна укр. еміграція.

Висновки й оцінка / помані 3. /

1. Використовувати кожну можливість і кожну нагоду для зустрічей для виміни думок, інформації, створювання ментальності й світлотягу під советської моделі як і збірання фактів і матеріалів про життя, середній максімально формувати ефективність нашій інформації в зокрема тих випадків що виспівється в Україні. Підрадянська модела ідея вміє критично думати й тому наша інформація й пропаганда муть бути серйозні. Вистерігати урестичних висловів, перебільшені переключень, неточностей й взагалі методу чорне-біле.
3. В критичних статтях насвітлювати сьогоднішні слабості, неоматанні хибі і помилки більшовицької системи. Для молодих комуністів і майже всіх треба публікувати соціалі-критично-аналітичні статті, що навітлювали б всі слабості комунізму, включно до аналізу самого марксизму і цієї пропасті що існує між теорією і практикою. Для укр. патріотичної молоді уривувати матеріали що насвітлювали б докмен тарно російський центризм.

Всі співрозмовці прочитали з помітним інтересом "СВ" ч. 10/215/ від 19.5. і "VII" за квітень. Були прийнятно задоволені підформованістю газет про суцасні події в Україні й СРСР і тієї увагою яку газети присвячують підсоветській проблематиці. Подобаєся їм також серіозність і стиль газети.

/на підставі розмов із З./

загальна характеристика: В.М.К./П./ в повелінні ширій і безпосередній, куди

Гарній і спокійний. В політиках поміркований. Далеко
дискваліє й жаний вісток. В розмовах без свідки
формулює свої вислови смислово і логічно. Залікає
хоча просить, щоб "ніде не згадувати". Залікає
Українознавство. Його Українознавство ширій і
божий але не-завершений і не все дослідований. Як
думати й добре сплунтовану думку приймає без
застережень.

розмови:

З. запізнав В.К. 29.7. і відлов з ним 4-ри зустрічі
чи при свідках і дві без свідків в тому останню

З.В. найдовшу яка тривала 4 години.

Зміст розмов: З. порушив наступну тематику в розмовах:

- історія Українознавства, - про російського центристів
- початки УРСР, -Ленін і Сталін в національній політиці,
- націоналізм, -НШ і Українознавство, -Шумський, Скрип
- ник, Хвилювий, -голом в Україні, чистки, -боротьба УІА,
- заслання, -мілітарні жертви при будові соціалізму, -кримі
- на Сталін Хрущовим, тощо.

В.К. у відповідь реагував наступно:

- не заперечує центристично-шовіністичних тенденцій росіян то відно
- шенні до інших народів,
- Шумського, Хвилювого, Скрипника вважає тепер в Україні націоналіста
- які хотіли велимигнувати в Україні політичний вплив Москви й усунути
- з України росіян,
- не заперечує всіх аргументів комунізму. Стверджує, що все про що говор
- З. правдиве, але .. може добути помилки в окремих в початках будови
- такої системи як комунізм,

- що Українознавство то він вважає, що найбільшим ворогом соціалістич

України є їхня власна байдужість. Є багато українців яким "все в

одну" якою мовою вони говорять або їхні діли. Інші, навіть ширій пат-

ріоти, обмежують свій патріотизм до вимог Українознавства. /навіть крім зна

ний у Києві примір одного Українознавства що зробив на йогоповному

поштовому листі бачу коли йому відмовлено прийняти телеграму в Украї

нові./

- стверджує довіряючи, що "За Сталіна було в народі велике невдоволення. Я особисто і мої найближчі приятелі є глибоко переконані, що коли б США були вдарили на СРСР за часів Сталіна, то він розлетівся протягом кількох днів".
- тепер народові стало краще жити і він плекає надії на краще майбутнє. ~~Ще~~Щораз більше людей вірить, що минуле не повториться. Сваволя партії і особливо поліції припинилася. Розказує про шкільного товариша який працює тепер прокурором у районі. Він має дуже багато праці, бо "щоб доказати кому-вину, треба довго збирати доказовий матеріал, переслухувати свідків, тощо.
- звертає увагу що молодь назагал знає мало про укр. визвольні змагання 17-20 років як і про керівні постаті визв. змагань. Натомість старші люди згадують з великою пошаною проф. М. Грушевського,
- на тему угорської революції висловлюється, що люди в Україні назагал невідали тоді офіційній советській пропаганді. Інтервенція Москви заскочила народ в Україні,
- В.К. не був зорієнтований про укр. еміграцію й досить багато питав на цю тему. - Дістав книжку Джіласа й хотів її взяти з собою. На питання що він відкрив багато спільного в зустрічах і думає далеко краще про еміграцію як перед тим. Запрошував щоб конечно З. приїхав до Києва.

залучник ч. 1.

/співрозмовці в зустрічах і розмовах із З. і А./

1. Володимир Михайлович КОТЕНКО /Дубовенко/ - колишній учитель середньої школи, тепер журналіст у Києві.
2. Леонід КАРПЕНКО шахтар із Луганська, 24-26 років
3. Василь БОРИСЮК продавець у книгарні в Луцьку
4. Андрій АНДРАШКО вчитель середньої школи /мова й література на Закарпатті, літ. около 30
5. Леонід агроном із Вінниці

залучник ч. 2.

/ особи з принагідних розмов /

1. Неля СТЕЦЮК закінчила філософію в Києві й буде викладає на київському університеті.
2. Наталка ШЕВЧУК працює в поліклініці в Луцьку, літ. 38, не закінчила медицини, член партії, /"я мушу належати до комуністичної партії"/, носить медалік на грудях Матері Божої, говірка і бистра. Муси перебувати в Тернопільщині /Поділля/ бо ортується в деяких прізвиськах і підпислю.
3. Микола КОНДРАТЮК співак з київської опери. /розмови з ним вбули попередньо в Брюсселі/
4. Володя..... статистик в Дрогобицькій обл. літ. 21-22
5. Олександр учитель укр. мови із Запоріжжя, 26-28 р.

заввага: Всі вони подали, що приїхали як туристи й одержали "путьовку". Їх заздалегідь повідомлено, чи хочуть їхати на Фестиваль. Виповнивши відповідні форми. Всі мабуть їхали через Київ хоча не всі разом. До кордонів СРСР їхали поїздами й зупинялися в Будапешті на 12 і